

Till Utbildningsdepartementet

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Charlotte Ejsing
08-563 087 68
charlotte.ejsing@hsv.se
YTTRANDE

2008-05-13
Reg.nr 13-1159-08

Yttrande över remiss av betänkandet Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas (SOU 2008:11)

Allmänna synpunkter

Utredaren har haft till uppgift att föreslå hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas samtidigt som studentinflytandet och den sociala verksamheten bibehålls eller stärks. Utredningen och förslagen vittnar om stor respekt för kårernas och nationernas arbete samt en förståelse för att detta arbete kostar pengar. Dock saknar Högskoleverket i vissa delar en djupare analys och mer konkreta förslag. I flera delar lämnas ansvaret att hitta konkreta lösningar på förväntade konsekvenser till studentsammanslutningarna och lärosätena, eventuellt i samarbete med den föreslagna stödfunktionen. På detta sätt öppnas för lokala lösningar, vilket å ena sidan är positivt men å andra sidan ökar risken att förutsättningarna för kårernas arbete och därmed studenternas inflytande kan komma att se olika ut på olika universitet och högskolor. Högskoleverket framhåller därför vikten av att förutsättningarna för studentinflytandet ska vara likvärdigt olikheterna till trots. En tydligare ledning och en ökad konkretion i förslagen i utredningen hade varit välkomna.

Lärosätenas inflytande över kårerna ökar

Vikten av att studenterna har reella möjligheter att organisera sig och utöva studentinflytande på sin utbildning i synnerhet, men också på universitet och högskolors organisation och arbete i övrigt kan inte nog betonas. Högskoleverket anser att kårerna skapar, bland annat genom att utbilda studentrepresentanter, goda förutsättningar för studenterna att genom insyn, medverkan och oberoende kritik verka kvalitetsdrivande. Studenternas medverkan i samband med Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar är mycket värdefull och en förutsättning i stora delar av Högskoleverkets arbete.

I utredningen föreslås att lärosätena ska få ökad insyn i kårerna genom att kårerna årligen ska redovisa sin verksamhet och sitt medlemsantal till lärosätet.

Vidare ökar lärosätenas inflytande bland annat genom att styrelsen fattar beslut om en studentsammanslutnings ställning som kår och att ett sådant beslut gäller för tre år i taget. Ett av flera krav som ställs för att en studentsammanslutning ska få eller få behålla sin ställning som kår är att kåren är representativ för studenterna inom sitt verksamhetsområde. Utredningen ger dock ingen ledning vad som gör en kår representativ utan lämnar detta till lärosätena att definiera. Detta skapar i teorin en möjlighet för ett lärosäte att ifrågasätta beslut och åsikter ifrån en kår genom att hävda att kåren inte är representativ. I förlängningen har ett lärosäte möjlighet att på samma grunder göra sig av med en obekväm kår. Ett sådant beslut kan överklagas till Överklagandenämnden för högskolan som slutligen har att definiera vad som ska anses utgöra representativitet. Ett besked från regeringen om vad som ska anses utgöra en representativ kår sätter en nationell standard och skulle bespara såväl kårerna som lärosätena och överklagandenämnden arbete. Högskoleverket föreslår mot denna bakgrund att Regeringen ger Högskoleverket i uppdrag att utreda frågan om representativitet.

Ekonomiska förutsättningar för kårerna

Högskoleverket delar utredningens uppfattning att studentmedverkan är en kvalitetsdimension i högskoleverksamheten och att kårernas studiesociala verksamhet till stöd för enskilda studenter är angelägen. Vidare delar Högskoleverket utredningens uppfattning att kårerna behöver ett ekonomiskt bidrag för att täcka kostnaderna för studentmedverkan. Givet förutsättningarna har Högskoleverket inget att erinra mot beräkningarna eller den föreslagna summan om 310 kronor per år och helårsstudent.

Studentkårernas ekonomiska förutsättningar är väldigt olika idag. Kårernas storlek, medlemsavgift, verksamhet och möjlighet och inställning till sponsring varierar. Denna variation kommer sannolikt att öka med ett enhetligt bidrag. Kårer med många deltidsstudenter och med huvudsakligt fokus på studentmedverkan, som begränsar deras möjligheter att ta ut medlemsavgifter, kommer att bli förlorare och kårer med många heltidsstudenter och verksamhet (exempelvis fester etc) som ger goda möjligheter till att ta ut medlemsavgifter och ta del av sponsring kommer att bli vinnare i det nya systemet.

Ett utökat uppdrag för lärosätena

Utredningen föreslår att lärosätena ska ansvara för studiesociala insatser med anknytning till studiesituationen som stödjer studenterna i deras studiesituation. Med detta avses, enligt utredningen, insatser för fysisk och psykisk hälsa, råd och stöd i juridiska och andra frågor inom det sociala området, mottagningsverksamhet och arbetslivskontakter. Dessa insatser görs idag i varierande grad på lärosätena och ansvars- och arbetsfördelningen mellan lärosätena och kårerna, nationerna och andra studentsammanslutningar är i praktiken stor. Utredningen föreslår att

ansvaret fortsättningsvis ska vara lärosätenas, men att arbetet efter lokala överenskommelser lämpligen fördelas mellan lärosätena, kårerna och i förekommande fall nationerna. Högskoleverket ställer sig positivt till detta förtydligande av ansvar i högskoleförordningen. Vidare vill Högskoleverket betona vikten av att dessa delvis nya uppgifter inte får utföras på bekostnad av lärosätenas arbete, vare sig till omfattning eller inriktning, med studievägledning och karriärvägledning.

Lärosätenas föreslås få utökade möjligheter att ge ersättning till kårerna och nationerna för uppgifter som utförs av kårer och nationer. För att täcka kostnaderna för dessa insatser föreslår utredningen att lärosätena tillförs minst 30 miljoner kronor. Högskoleverket anser att det är av vikt att lärosätena tillförs ekonomiska resurser att fullfölja de delvis nya uppgifter som åläggs dem. Lärosätena har mycket begränsade möjligheter att finansiera nya arbetsuppgifter inom nuvarande ramar.

Utöver det delvis nya ansvaret för studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen finns det i utredningen uttalade förväntningar på att lärosätena ska bistå kårer som får problem att finansiera kårhus eller andra lokaler. Högskoleverket är kritiskt till att konsekvenserna, främst ekonomiska, inte har analyserats närmare avseende frågan om kårernas möjligheter att behålla sina samlingslokaler. Högskoleverket gör bedömningen att lärosätena inte inom nuvarande ramar kan finansiera eventuella omställningskostnader. Dessa kostnader bärs istället lämpligen av Akademiska hus eller andra berörda parter.

Uppföljning och utvärdering

Utredningen föreslår att Högskoleverket ska ges i uppdrag att följa upp och utvärdera reformen. Högskoleverket anser att det är av vikt att reformen följs upp och ställer sig positivt till uppdraget.

Vidare anser utredningen att Stockholm, Lund och Göteborg bör få särskilda uppdrag att initiera diskussioner med respektive kommun om studentbostäder samt att uppdragen ska redovisas till Högskoleverket. Här ställer sig Högskoleverket mer tveksamt och anser i stället att berörda lärosäten bör redovisa direkt till regeringen i denna fråga.

Genomförande

Högskoleverket delar utredningens uppfattning att en slutlig tidsplan för en avveckling av obligatoriet bör sättas först när Utredningen om frihet för universitet och högskolor har presenterat sina resultat och konsekvenserna av dessa har vägts in.

Slutligen ställer sig Högskoleverket positivt till att en stödfunktion inrättas i anslutning till genomförandet och att särskilda medel tillförs för detta ändamål.

Beslut i detta ärende har fattats av tillförordnad universitetskansler Lena Adamson efter föredragning av utredare Charlotte Ejsing i närvaro av informationschef Eva Ferndahl och tillförordnad avdelningschef Lennart Ståhle.

Lena Adamson

Charlotte Ejsing